

Kinas svære farvel til Revolutionen

Det 20. århundrede var for Kinas vedkommende mere end noget andet et Revolutionens århundrede. Hvorfor egentlig, og hvad har Revolutionen gjort ved det gamle Rige? Nok så vigtigt: er det slut nu, har Kina omsider sagt endegyldigt farvel til Revolutionen?

Faktaboks: Kinas mange revolutioner i 20. århundrede:

1911-revolutionen hedder på kinesisk *Xinhai Geming*, opkaldt efter tidspunktet for opstanden, der førte til det manchuriske Qing dynastis abdikation. Men begivenhederne omtales ofte som "den aborterede revolution", fordi Yuan Shikai, en militærmand med en fortid i Qings militær, hurtigt overtog ledelsen af den ny republik og fordrev de kinesiske nationalisters leder Sun Yatsen fra Kina.

1913-oprøret mod Yuan Shikais diktatur kaldes gerne for "den anden revolution", men den var lige så aborteret som den første.

Den Nationale Revolution 1924-27 betegner den periode, hvor nationalister og kommunister samarbejdede om en genforening af Kina, efter at republikkens politiske magt reelt var fragmenteret til en række stridende krigsherreregimer.

Agrarrevolutionen er betegnelsen for den revolutionære jordreformstrategi, KKP antager efter 1928, hvor jordreformen bliver et redskab til at vinde magten snarere end et mål for magtovertagelsen.

Magtovertagelsen 1949 kaldes fortsat "Befrielsen", ikke blot på officielt sprog men også i dagligsproget.

Den socialistiske omformning 1956, der spændte over en nationalisering af de fleste industrivirksomheder og oprettelse af kooperativer i landbrug og blandt håndværksfolk, var i princippet en "fredelig revolution", som Kinas pronationale borgerskab mere eller mindre godvilligt accepterede.

Den Store Proletariske Kulturrevolution 1966-76 var domineret af ungdommelige rødgardistgrupperinger i de første år, men efter Hærens indsættelse i 1968 blev Kulturrevolutionen stedse mere centralstyret, så den efterhånden kom til at ligne de "almindelige" kampagner.

Silkerevolutionen 1989 kunne have været Kinas bidrag til kæden af "fløjlsrevolutioner" i 1989-90, men sådan gik det som bekendt ikke, og historien kender ikke til nogen "silkerevolution". Men det kan vel nås endnu!

Af Søren Clausen

Begrebet "revolution" (kinesisk: *geming* 革命) var overskriften for Kinas håb og stræben gennem det meste af 20. århundrede. Den kinesiske Revolution betegner en

kæde af rystelser og pludselige forandringer i Kinas moderne historie, der strækker sig fra det sidste dynastis abdikation i 1911 til studenternes demokratibevægelse i 1989, og med Revolutionen – eller Befrielsen – i 1949 og Kulturrevolutionen 1966-76 som to af højdepunkterne i den gamle civilisations vilde dans med revolutioner. I betragtning af at de kinesiske kommunister stadig sidder solidt på den magt, som Revolutionen har givet dem, er det egentlig påfaldende hvor lidt vi efter 1989 hører om den glørværdige Revolution i den officielle retorik. Protestbevægelsen i 1989, af mange set som begyndelsen på en "demokratisk revolution", blev efterfølgende officielt fordømt som en "kontrarevolutionær opstand", men så sent som i 1992 trak den på det tidspunkt aldrende patriark Deng Xiaoping positive veksler på revolutionsbegrebet med en hyppigt citeret bemærkning om at "reformer er også en slags revolution". Revolutionen er stadig et helligt begreb i Partihistorien og i den politiske skoling, men i praksis ser det ud til at være blevet lagt på køl. F.eks. i generalsekretær Hu Jintaos nylige rapport til den 17. Nationale Kongres for Kinas Kommunistiske Parti (KKP) i oktober 2007, hvor det er oplagt at lede efter referencer til Revolutionen: begrebet dukker kun op et par gange, og sjovt nok kun i forbindelse med omtale af *militæret*.¹ (Til sammenligning nævnes begrebet "demokrati" hele 65 gange i talen, og i alle mulige sammenhænge!) I dagligsproget har ordet også fået en ordentlig kølhaling og bruges i dag mest ironisk; en "revolutionær person" er noget i retning af en stivstikker, en glatnakke og en duksedreng. Der er noget altmodisch over begrebet på nutidigt kinesisk, det associerer til "de gode gamle dyder", Moralsk Oprustning blandet med spejdnationalisme og Døde Helte. Eller ordet bruges i en helt anden betydning, nemlig om nye tendenser i forbrug eller livsstil: "den seksuelle revolution", "den lægevidenskabelige revolution", osv., fuldstændig som i Vesten. Revolutionen, den røde altså, er godt nok aldrig blevet officielt afblæst, men mon ikke den er stendød alligevel? Det er

¹ "... accelerate the revolution in military affairs with Chinese characteristics, ensure military preparedness, to make the armed forces more revolutionary, modernized and standardize so as to enhance the military's capability to respond to various security threats and accomplish diverse military tasks." (Hu Jintao 2007)

hensigten med dette essay at diskutere den kinesiske Revolutions status i nogle få hovedpunkter.

"Revolution" og 革命

Da den moderne verdens nøglebegreber (som suverænitet, nation, lov, samfund, videnskab, osv.) begyndte at ankomme til Kina omkring sidste århundredeskifte, kom de for det meste ind via Japan, som gerne var lidt mere fremme i skoene hvad modernisering angår, og de kom typisk ind i form af nye "kunstord". Dvs. skrifttegnene blev stadig brugt, men enten brugte man de tegn hvis udtale kom nærmest den udenlandske udtale (som "sai-en-si" for science, videnskab), eller man antog et veletableret begreb fra den kinesiske sprogverden, som havde en betydning mere eller mindre i retning af det man gerne ville frem til at udtrykke (som "kexue" 科学 dvs. "læren om de forskellige grene af viden", der er den moderne kinesiske glose for videnskab i dag). Uanset hvilken af delene, så var der tale om nyskabelser i den kinesiske sprogverden. Men ikke med ordet "revolution", her havde man et veletableret begreb, som ikke kunne ignoreres, nemlig det ældgamle og traditionsrige "geming" 革命; "afskære, afbryde" og "befaling, skæbne", et verbum plus et objekt, der typisk oversættes "omstyrkelse af Mandatet". Det traditionelle geming-begreb havde overtoner af noget helligt, det handlede om den højere retfærdighed, som var forbundet med at "overtage Himlens Mandat" og således føre Himlens vilje ud i livet. De første moderne kinesiske revolutionære overtog gerne disse overtoner, og i løbet af 20. århundrede fik begrebet yderligere opbygget sin glorie med konnotationer som "opofrelse", "mod", "idealisme" og "retfærdighed".² Kinas første nationale revolutionshelt Sun Yatsen, kortvarigt præsident efter dynatiets fald i 1911, brugte som yngre begrebet om kampen mod de manchuriske fremmedherskere, der udgjorde Kinas sidste dynasti, men Sun Yatsen blev også den mand som i 1910'erne og første halvdel af 1920'erne førte revolutionskonceptet ind i den moderne verden ved at indsætte det i en ny kontekst af antiimperialisme, nationalisme, og social konflikt. De kinesiske kommunister overtog begrebet uden nogen vanskelighed og indsatte det i den marxistisk-leninistiske doktrinære sammenhæng, ifølge

² Som den kinesiske litteraturkritiker Liu Xiaobo formulerer det i et rasende opgør med revolutionsretorikken: "In Communist China, there is no word more sacred or richer in righteous indignation and moral force than 'revolution'. In the name of revolution, one-party despotism and individual autocracy have been carried out. Again and again, in the name of 'revolution', inhumane political movements have been launched. In the name of revolution, individuals have been stripped of all the rights that they ought to enjoy. In the name of revolution, the economy has been destroyed and historic culture has been extinguished..." (Liu Xiaobo 1994).

hvilket 1911-begivenhederne i bund og grund var en "borgerligt-demokratisk revolution" – som ganske vist mislykkedes – ikke at forveksle med kommunisternes egne aspirationer om en socialistisk revolution. Men da Mao Zedong i løbet af 1930'erne overtog ledelsen af KKP, indledte han også en vidtgående omkalfatring af revolutionsbegrebet, som skulle føre det ad helt nye og ukendte veje.

Mao Zedong og revolutioneringen af Revolutionen

Den første generation af kinesiske marxistiske revolutionære i 1920'erne overtog et revolutionsbegreb, der var vandret fra Europa via Rusland til Kina i løbet af et halvt århundrede. Det var meget svært for disse unge revolutionære, hvoriblandt vi finder Mao Zedong, Zhou Enlai og Deng Xiaoping, at få begrebet til at fungere i den kinesiske kontekst. Man forstod det på den måde at kommunisternes opgave var at få arbejderne i tale, vinde deres tillid og dermed blive arbejderklassens ledende kraft. Man ville gerne samarbejde med Sun Yatsens Nationalister, sådan som den Moskvestyrede Kommunistiske Internationale (Komintern) også krævede, for at hjælpe den "borgerligt-demokratiske" revolution, alias den "nationale revolution" på gлед, men kommunisternes egentlige mål, den socialistiske revolution, var noget helt andet og meget mere langfristet. 1920'ernes Kina var ganske enkelt ikke udviklet nok til en socialistisk revolution. I 1926-27 begyndte Nationalisternes Komintern-støttede offensiv mod krigsherrene

at vinde fremgang, og både i Moskva og i det kinesiske parti begyndte man at øjne muligheden for at KKP kunne vinde en nøglerolle allerede i Revolutionens "borgerligt demokratiske" fase ved at gå i spidsen i kampen for den nationale genforening, som nu forekom indenfor rækkevidde. Men så brød Sun Yatsens arvtager Chiang Kaishek med KKP i 1927, KKP's organisation blev optrevet og knust i blodige massakrer, og de relativt få overlevende kommunister flygtede ud i de mest uvejsomme og afsidesliggende landområder, hvor de tvunget af omstændighederne begyndte at opbygge små landsbybaserede "sovjetter" (kin. 苏维埃 Suweiai, dvs. en lydefterligning). Det var her at Mao Zedong formulerede grundtrækkene af den nye revolutionsteori, som skulle føre partiet frem til overvældende sejre - og til hans egen ubegrænsede magt over partiet.

Omdrejningspunktet i den revolutionsteori, Mao udviklede i løbet af guerillaårene i Sydchina fra 1928 til 1934, var en ny opfattelse af statsmagts rolle i revolutionen. I den klassiske revolutionsteori, fra Marx til Lenin og Trotskij, er statsmagten brydningspunktet for alle samfundets modsætninger; revolutionen er i denne forstand "punktformet", erobringen af statsmagten er nøglen til den politiske, sociale og økonomiske omvæltning. Denne revolutionsopfattelse var børnelærdom også for de kinesiske kommunister i 1920'erne; Maos genialitet som politisk strateg startede med modet til at se bort fra den veletablerede revolutionsopfattelse og konstatere, at statsmagten i Kinas tilfælde var fragmenteret; at hovedstaden ikke var nøglen til kontrol med byerne, og at byerne på deres side ikke var nøglen til kontrol med landområderne. I det politiske klude-tæppe, Kina udgjorde i 1930'erne, måtte kommunisterne i stedet manøvrere sig frem i overgangszonerne mellem diverse lokale magthavere, hvor modstanden mod kommunisterne var svagest, og opbygge en mobil Rød Hær med basis i mobilisering af især de fattigste blandt bønderne. Den klassiske revolutionsteoris spørgsmål om "faser" (revolutionens "borgerlige" versus dens "socialistiske" fase) fik hermed en ny drejning, fordi revolutionen i Maos koncept efterhånden kom til at betegne en ubrudt, bølgelignende bevægelse, hvor sondringen mellem den "borgerlige" og den "socialistiske" fase træder i baggrunden. I løbet af 1930'erne og 1940'erne blev Bevægelsen/kampagnen (kin. 运动 yundong) perfektioneret som redskab for den sociale transformation, KKP kæmpede for, og kommunisternes voksende kapacitet til at føre "kontrolleret klassekamp" i de områder, de havde kontrol over, var en afgørende forudsætning for sejren over Chiang Kaisheks regime i 1949. I den officielle retorik var der ikke tale om en "socialistisk" revolution men om en "nydemokratisk republik" styret af "folkets demokratiske diktatur", en fusion af nøglebegreberne fra den "borgerligt-

demokratiske revolution" og det socialistiske "proletariatets diktatur"; først med den "socialistiske omformning" – nationalisering af industrien, kooperativisering af landbruget – i 1956 blev Kina officielt et fuldgældigt socialistisk land. Men tingene var allerede i skred på dette tidspunkt, Mao var på vej mod et opgør med den sovjetiske opfattelse af socialismen, og det var i denne voksende mistillid til "udenlandske" forbilleder at Mao trak KKP's egne erfaringer fra årtiers revolutionær krig frem. Med det Store Spring Fremad 1958-60 fremmanede Mao en bevægelse af hidtil usete proportioner – og med de velkendte katastrofale følger. Selvom Springet gik grueligt galt, blev kampagneformen videreført, og i den Store Proletariske Kulturrevolution 1966-76 udmøntede den aldrende formand sit nye revolutionsbegreb med formlen: "at fortsætte Revolutionen under proletariatets diktatur". Der er en direkte forbindelse mellem det unge kommunistpartis erfaringer mht. at gennemføre sociale kampagner og senmaoismens forestillinger om Revolutionen som en bølgelignende bevægelse, hvor ethvert tilbageslag uvægerligt vil blive afløst af nye fremstød, og hvor Revolution og klassekamp på ingen måde er begrænset til tiden før magt-overtagelsen. Socialismebegrebet ændrede på denne måde karakter i den sene maoisme, fra noget, der primært har med det økonomiske system at gøre, til at dreje sig mere om den subjektive revolutionære beredvillighed. Og Revolutionen gik fra at være en punktformet, datérbar begivenhed til at være en aldrig afsluttet serie af bølgelignende bevægelser.

Traditionens hævn

Midt i al denne eskalerende revolutionsretorik trådte nogle paradoksale effekter af den politiske kurs efterhånden tydeligt frem; Kina blev på mange måder mere og mere "gammeldags" i Mao-æraen. Kommunisternes stramtandede seksualmoral var formodentlig i ganske god samklang med store dele af landbefolkningen, og måske den aggressivt antikommercielle politik også havde en tilsvarende form for social basis i form af udbredt mistroiskhed – og misundelse over for købmænd. Andre effekter var mere utilsigtede, som da den trinvis organisering af stort set hele i bybefolkningen i mere eller mindre selvforsynende *arbejdsenheder* (单位 danwei) efterhånden skabte en situation hvor alle var fuldstændig afhængige af deres overordnede (specielt af de kadrer, som evaluerede personalet med henblik på fordeling af løn, bolig og andre vitale ting), med det resultat at "forbindelser", små gaver, smiger og lignende udtryk for underkastelse og afhængighed efterhånden blev normen i omgangen mellem mennesker; således argumenterer den anerkendte Kina-sociolog Andrew Walder i en række værker, der kredser om den

"neo-traditionalisme", som stak hovedet frem i Maoæraen trods alle intentioner om det modsatte.³

Samfundet blev underligt nok mere og mere stift og gammeldags, autoritært og ineffektivt. Det er som om der hvilede en forbandelse over Mao-æraens tilbagevendende kampagner for at "revolutionere" befolkningens bevidsthed: jo mere folk blev ansporet til at blive "nye, socialistiske mennesker", jo mere krøb nogle af de værste skyggesider fra den traditionelle kultur - slavisk underdanighed, tom ritualisme og formalisme, og så videre - over i det der skulle være "det nye samfund" (xin shehui 新社会).

Men også ideologien selv blev tilsyneladende ramt af denne forbandelse. Fortidens spøgelse begyndte at formere sig, efterhånden som hele nationen under Kulturrevolutionen blev tvunget til i flere omgange at "genopføre" en række af de partiinterne konflikter fra 1920'erne og 1930'erne under hekseprocesserne mod de angivelige "revisionister", som modsatte sig "formand Maos revolutionære linie". Alle aktuelle "afvigelser" blev så vidt muligt relateret til en eller flere af de i alt 10 "alvorlige liniekampe", som KKP i den officielle fremstilling af partihistorien havde været igennem i partiets første halve århundrede. Partihistorien blev den centrale politiske kode, omdrejningspunktet i det politiske sprog. Og jo mere Mao og hans tilhængere stormede fremad mod nye revolutionære tinder, jo mere syntes fortiden at hobe sig op.

Det handler ikke blot om en "ufrivillig antimodernisme", for nogle traditionelle kulturelementer krøb også helt ind under revolutionsoraklets hud. Senmaoismen udgør i så henseende en ejendommelig fusion af radikal modernisme og regulær antimodernisme.⁴ Paradoxet bliver måske tydeligst netop i de allermest "revolutionære" Mao-tekster. Her er nogle udpluk af hans vision, udtrykt på tærsklen til Kulturrevolutionen, for fremtidens kommunistiske samfund:

Så længe der ikke er nogen verdenskrig, skal Folkets Befrielsehær være en stor skole... I denne store skole skal vore soldater lære politik, militærforhold og højne deres uddannelsesniveau. De kan også tage del i landbrug, bibeskæftigelser, drive små og mellemstore fabrikker og fremstille en række produkter til dækning af egne behov... Arbejdernes hovedopgave er industri, men de skal også studere militære forhold, politik og højne deres uddannelsesniveau... Bøndernes hovedopgave i kommunerne er landbrugsproduktion... men de skal samtidig studere militærforhold, politik og højne deres uddannelsesniveau. Hvor forholdene tillader det, skal de kollektivt drive mindre fabrikker. De skal også kritisere og afvise bourgeoisiet... Det samme gælder for de studerende. Deres hovedopgave er at studere, men de skal også lære andre

ting. Det betyder, at de ikke blot skal tilegne sig boglig viden; de skal også kritisere og afvise bourgeoisiet... Hvor forholdene tillader det, bør de, der arbejder i handelsbranchen, i servicefagene og i parti- og regeringsorganisationerne gøre det samme.⁵

Det er påfaldende hvor statisk dette billede er: man leder forgæves efter videnskab, udvikling, information, udveksling og andre sådanne dynamiske faktorer i Maos vision. Det ligner et stillestående samfund af små relativt selvforsynende enheder; på sæt og vis åndsbeslægtet med visionen i *Laozi (Daodejing)*, en af Kinas oldgamle visdomsbøger, der beskriver idealsamfundet som et selvforsynende landsbysamfund hvor "Nabolandene er inden for synsvidde, og man kan høre hannerne gale og hundene gø hos hinanden. Men folket ældes og dør, uden at de har plejet omgang med hinanden".⁶

Revolutionen, staten og den sociale orden

Statsmagtens organisation og rolle i samfundet har været et af den kinesiske civilisations centrale temaer igennem 3.000 års historie; som det er almindelig kendt, var den kinesiske kejserstat helt op til nyere tid på nogle måder en hel del mere "moderne" end europæiske og andre samtidige stater, hvad angår evnen til at registrere, beskatte, kontrollere og lejlighedsvis distribuere katastrofehjælp til befolkningen i det enorme rige. Men kommunisternes udfordring var en helt anden end ved et førmoderne dynastiskifte, som "blot" handlede om at genrejse den kinesiske statskunsts stolte tradition: nu handlede det om at skabe en ny type stat, der kunne gribe langt mere effektivt ind i samfundslivet for at iværksætte den nødvendige mobilisering og transformation, en "moderne nationalstat", og helst en særdeles effektiv en af slagsen. Det var ikke blot læren fra den sovjetiske revolution, der gjorde sig gældende, men også japanske og tyske erfaringer med en statssponsoreret industrialisering. Hvor Revolutionen for de første generationer af europæiske marxister var en "revolution mod staten", så var den kinesiske Revolution i praksis en "revolution FOR staten". Denne konflikt ligger i en vis forstand og rumsterer bag Kulturrevolutionen, hvis antibyrokratiske sigte i Maos optik kvalificerede Kulturrevolutionen som en "uddybning af Revolutionen". Det var en tankegang som var tæt forbundet med den aldrende formands nyvakte interesse for marxistisk teori i de sidste år af hans liv, og han begyndte at se Kulturrevolutionen i lyset af erfaringerne fra Pariserkommunen 1871 og den russiske Oktoberrevolution i 1917; men selv den utålmodige Mao måtte trække i håndbremsen, da Kulturrevolutionens kampe og ud-

³ Andrew G. Walder (1988), *Communist Neo-Traditionalism*.

⁴ En fremragende diskussion af maoismens antimodernistiske aspekter findes i Guo Jian (1999): "Resisting Modernity in Contemporary China".

⁵ Mao Zedong (1966): "7. maj Direktivet".

⁶ *Daodejing* (Bogen om Vejen og Magten), kapitel 80.

rensninger i 1967 og 1968 begyndte at true statsmagtens fundamentale institutioner, og i praksis endte Kulturrevolutionen som en særdeles effektiv udrensning af alt hvad der lignede "venstreorienteret" græsrodsaktivisme, selv om den (relativt) statskritiske kulturrevolutionære retorik overlevede helt frem til formandens død i 1976. Et paradoks i samme skala finder vi når vi fokuserer på den sociale orden. Kommunisternes sejr i 1949 var uanset retorikken ikke en Befrielse men (for de fleste) udskiftningen af én form for herredømme med en anden. Heri er intet nedsættende ment: Længslen efter orden, stabilitet og økonomisk fremgang var naturligt nok baggrunden for det nye regimes betydelige popularitet i 1950'erne og udgjorde partiets uskrevne sociale og moralske "kontrakt" med samfundet. Men undervejs i Maoæraen brød kontrakten sammen, både hvad angår økonomisk fremgang og især hvad angår den sociale orden. Den ordensbringende Revolution i 1949 endte med at blive den største kilde til *uorden* i Mao-æraens sidste to årtier. Deng-æraen (1978-97) og det seneste årti har indhentet meget på den økonomiske front, men Maos "revolutionære uorden" er blevet afløst af reformæraens markedssvingninger, sociale spændinger og pluralisme; en autoritær men temmelig ureguleret kapitalismes uorden. Og redskaberne til at håndtere den nye tids uorden mangler; Folkerepublikkens tresårige historie har ikke været nogen succes når det handler om at udvikle positive erfaringer med aktiv borgerdeltagelse i det politiske liv, som det fremgår af Kulturrevolutionen og Demokratibevægelsen i 1989!

Vold, bolsjevisering og bonderøvenes diktatur

Voldsanvendelse blev en uundværlig del af KKP's repertoire efter 1927, men det tog et årti at udvikle den i det foregående postulerede "kontrollerede klassekamp". I de første år af guerillakrigen havde kommunisterne meget svært ved kontrollere voldsanvendelsen ude i landsbyerne. Undertiden var det næsten umuligt at få "gang i den" i forbindelse med den jordreform, som normalt var KKP's første træk, når et nyt område var kommet under den Røde Hærs kontrol, fordi de lokale beskyttede hinanden i et klanfællesskab eller lignende. Men nok så ofte kom volden ud af kontrol, så det kom til at gå ud over massevis af småbønder; i de værste tilfælde blev landsbyen helt ødelagt i disse kampe. Et modstykke til volden i landsbyerne var de partiinterne kampe, som ikke var mindre voldelige; tusindvis af kommunister døde under tortur udført af andre kommunister, mistænkt for den ene eller den anden form for "afvigelse". Maos magtovertagelse i partiet blev ledsaget af en anden arbejdsstil, hvor kritik og selvkritik overtog den rolle, som heksejagt og henrettelser tidligere havde spillet i disciplineringen af medlemmerne. Og "i marken" lærte kommunisterne sig at bevare et sikkert greb om voldsanvendelsen i forbindelse

med jordreform og andre kampagner. Men volden var aldrig fraværende, og i Mao-æraens sidste årti fik den "revolutionære vold" en spektakulær renæssance med rødgardisternes udbredte terror og de forskellige "rebelgruppers" indædte fraktionskampe i Kulturrevolutionen; man regner med, at mellem én og to millioner mennesker kom af dage i Kulturrevolutionens vold. Den behårde "bolsjevisering af partiet" fra årene før Mao overtog ledelsen blev på sæt og vis genopført under Kulturrevolutionen, nu som en "bolsjevisering" af hele befolkningen, og for en gangs skyld uden partiets effektive monopol på og koordination af volden. Men bag hele denne redelighed af manipulation var der jo også en virkelig klassekamp! Fodfolket i kommunisternes revolutionære voldskampagner var millioner af ludfattige landarbejdere, undertrykte kvinder, besiddelsesløse proletarer, udstødte og analfabeter, for hvem den revolutionære vold åbnede døren til en ny verden og bandt deres individuelle skæbne sammen med nationens. Hvordan gør vi os egentlig til dommere over disse mennesker? Den kinesiske Revolution var – blandt mange ting – også et "bonderøvenes (kin. 土包子 tubaozi, "jordknold") oprør", og her ligger kimen til meget af Mao-æraens anti-intellektualisme, specielt markant i Kulturrevolutionen. Dette "under-Kinas oprør" er aldeles glemt i dag, hvor de fornemme gamle slægter mange steder har genetableret deres status, og hvor den vestlige offentlighed uden besvær identificerer sig med Kulturrevolutionens intellektuelle ofre.

Revolutionen mellem markedsadfærd og kommando- adfærd

I Kinas historie er der en tilbagevendende konflikt mellem markedsadfærd ("økonomi") og kommando-
adfærd ("politik"). Den dynastiske cyklus startede typisk med en reorganisering og opstramning af de statslige institutioner, ofte kombineret med begrænsninger af den kommercielle frihed og en form for social udlig-
ning gennem jordreform eller lignende. Men efterhånden som velstanden voksede, øgedes også den sociale ulighed, korrupsionen tog til, og den lokale overklasse skummede en voksende del af den fløde, som staten i sidste ende var afhængig af. Samtidig var de to dimensioner også forbundne, fordi et blomstrende handelsliv forudsatte infrastruktur og ordensopretholdelse. Denne blanding af konflikt og betingethed lever videre i Den kinesiske Folkerepublikks økonomiske udvikling, hvor den "dynastiske økonomiske cyklus" i en vis forstand er i færd med at blive genopført i eksprestempo. Ganske vist er Mao-æraens bølgevisse massemobiliseringer noget helt andet end et nyetableret dynastis bestræbelser på at få statens kommandolinier til at fungere igen, og på samme måde er den globaliserede kontekst for nutidens markedsdynamik en helt anden end det traditionelle Kinas. Men bag det moderne Kinas voldsomme

udsving i økonomisk udviklingskurs ligger der alligevel elementer af den gamle problematik om konflikt og betingethed i relationen mellem den kinesiske stat og markedsøkonomien. I årtierne under Mao blev markedsadfærd udskreget som det rene djævelskab, "kapitalistiske spirer", som skulle bekæmpes resolut. Men Mao-æraens unikke fusion af kommandoadfærd og ideologistyrede adfærd har ikke desto mindre banet vejen for en eksplosivt dynamisk markedsadfærd i dag, en kommerciel blomstring, som næppe havde været mulig uden de forudsætninger, Mao-æraen opbyggede med hensyn til infrastruktur, national integration, udviklingen af en disciplineret arbejderklasse, og mange andre ting. Det kinesiske "vækstmirakel" i 21. århundredes første årti er i en vis forstand en reinkarnation af den afsjælede Revolutions rastløse energi, men uden dens drøm om mobilisering af masserne omkring en radikal fornyelse af samfundet.

Konklusion

Termen Revolution rummer i den marxistiske tradition et drøm om at besejre verdenshistoriens anonyme og fremmedgjorte kræfter gennem en om nødvendigt voldelig revolution og bemægtige sig førersædet på Historiens store bulldozer; eller med Friedrich Engels' ord: "Det gælder om at lave historie, ikke ubevidst, bag om ryggen, men bevidst." Den kommunistiske ledergruppe, der kom til magten i 1949, havde netop en sådan vision om at forme Kinas fremtidige udvikling bevidst; som det fremgår af Maos overmodige bemærkning fra skæbneåret 1957, på tærsklen til det Store Spring Fremad, om at "Kina er som et blankt stykke papir, hvorpå man kan skrive de smukkeste skrifttegn." Historien slog igen med et voksende virvar af uforudsete effekter af ledelsens forskellige initiativer: ofte overraskende og undertiden forfærdelige. Ligesom andre langtlivende etpartistyrer har det kinesiske kommunistparti nu i snart mange år været travlt beskæftiget med at reparere skaderne fra egne tidligere politiske tiltag, alt imens "udviklingen" i stigende grad overlades til markedskræfternes frie spil. Revolutionen skabte historie, men den har ikke formået at sætte Historien under administration.

Hvordan har KKP dog formået at bevare sit monopol på magten? Den respekterede Kinaforsker Elizabeth J. Perry har i en nylig artikel spurgt sig selv om det er på tide at sige "Farewell to Revolution"? Hendes konklusion er at "for better and worse, China has yet to bid farewell to revolution."⁷ Jeg er for en gangs skyld ikke enig med professor Perry, jeg finder det langt mere passende at konkludere, at KKP har været i stand til at bevare magten ved i realiteten at *opgive* Revolutionen.

Den resterende revolutionsretorik er et tyndt røgslør, som kun nødtørftigt skjuler den nye pagt mellem partiet og folket: et afpolitiseret samfund med økonomisk vækst som eneste fælles projekt.

I Kina har Revolutionen været en - lejlighedsvis hasarderet - overhalingsbane til at nå med på moderniseringsvognen og gøre Kina "rigt og stærkt". En rå og ureguleret kapitalisme er til gengæld godt i gang med at fortære Revolutionens efterladenskaber. Frihed og mangfoldighed banker på. Den ultimative udfordring til Revolutionens koncept er den globaliserede kapitalistiske modernitet. Hvem har i dag brug for at mønstre den revolutionære "vilje til total forandring", når verden selv befinder sig i endeløs og accelererende forandring, som vi dårligt nok kan følge med til? Nymodernitetens acceleration i informationsalderen overhaler enhver revolution, samtidig med at den gør enhver tanke om revolutionær forandring umulig.

Søren Clausen er lektor ved Institut for Historie og Område-studier, Aarhus Universitet

Litteraturhenvisninger:

Daodejing ("Bogen om Vejen og Magten", dansk oversættelse ved Poul Andersen 1999), kapitel 80, s. 147.

Guo Jian (1999): *Resisting Modernity in Contemporary China. The Cultural Revolution and Postmodernism*, MODERN CHINA Vol. 25 No. 3, July 1999: 343-376.

Hu Jintao (2007): "Report to the 17th National Congress of the Chinese Communist Party", 15. oktober 2007, http://news.xinhuanet.com/english/2007-10/15/content_6882741.htm, 18. december 2007.

Liu Xiaobo (2007): "That Holy Word – Revolution!" <http://tsquare.tv/themes/LiuXiaobo.html>, 18. december 2007.

Mao Zedong (1966): "7. maj Direktivet", *Mao dokumenter 1956-74* (oversat af Dino R. Hansen) bind 2 (1975), s. 532-33.

Perry, Elizabeth J. (2007): "Studying Chinese Politics: Farewell to Revolution?" *The China Journal*, No. 57, Jan. 2007: 1-22.

Walder, Andrew G. (1988), *Communist Neo-Traditionalism: Work and Authority in Chinese Industry*, Berkeley and Los Angeles: University of California Press.

⁷ Elizabeth J. Perry, "Studying Chinese Politics: Farewell to Revolution?" *The China Journal*, No. 57, Jan. 2007, p. 22.